

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 21.5.2007
COM(2007) 253 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Komisijos ataskaita dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos
anglies pramonei taikymo**

{SEC(2007) 602}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Komisijos ataskaita dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos anglies pramonei taikymo

1. ĮVADAS

1.1. Valstybės pagalbos anglių pramonei istorija

Anglys, įvairios jų formos – lignitas ir kietosios anglys – šiuo metu yra svarbus ES energijos šaltinis. Jų suvartojimas sudaro 17 % bendro energijos suvartojimo ir apie 30 % elektros gamybai suvartojamų išteklių. Apie vieną trečdalį suvartojamų anglių ES importuoja.

Nuo 6-ojo dešimtmečio dalis vietinių anglių produktų nebuvo tinkami konkuruoti rinkoje – taip nutiko daugiausia dėl sumažėjusių anglių gabenimo iš trečiųjų šalių išlaidų, geologiniu atžvilgiu patrauklių anglių telkinių išekvojimo ir dėl padidėjusių darbo išlaidų. Europos anglių ir plieno bendrija (EAPB), vėliau Europos bendrija (EB) valstybėms narėms suteikė galimybę savajai anglių pramonei teikti subsidijas, kad būtų užtikrintas tvarkingas restruktūrizavimo ir kasyklų uždarymo procesas.

Naujausias pagalbos priemonių teisinis pagrindas – Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos anglies pramonei („Anglies reglamentas“)¹. Šis reglamentas priimtas vadovaujantis EB sutarties 87 straipsnio 3 dalies e punktu, kuriame nustatoma bendro draudimo teikti valstybės pagalbą išimtis. Reglamente leidžiama teikti pagalbą kasykloms uždaryti (4 straipsnis), veiklai vykdyti (5 straipsnio 3 dalis), investicijoms (5 straipsnio 2 dalis) ir perimtiems įsipareigojimams vykdyti (7 straipsnis), taikant sąlygą (kai taikomi 4 ir 5 straipsniai), kad tokia pagalba bus mažinama (6 straipsnis) ir kad valstybės narės įtrauks kasyklas į anglių išteklių naudojimo planą, kurį tvirtina Komisija (9 straipsnis). Remdamasi šiuo reglamentu, Komisija daugeliui valstybių narių leido teikti valstybės pagalbą.

1.2. Ataskaitos taikymo sritis

Šios ataskaitos taikymo sritis nurodyta Anglies reglamento 11 straipsnyje.

13 straipsnyje nustatomos taisyklės dėl Anglies reglamento persvarstymo, atsižvelgiant į Komisijos parengtoje ataskaitoje pateiktas išvadas.

14 straipsnio 3 dalyje nustatomas galiojimo terminas: „Šis reglamentas taikomas iki 2010 m. gruodžio 31 d.“.

Politinės aplinkybės, kurioms esant ši ataskaita parengta, nurodytos Komisijos komunikate „Europos energetikos politika“², Žaliojoje knygoje „Europos Sąjungos tausios,

¹ OL L 205, 2002 8 2, p. 1–8; iš dalies pakeistas ES plėtros 2004 m. ir 2007 m. stojimo sutarčių II priedo 12 punktu.

² COM(2007) 001 galutinis.

konkurencingos ir saugios energetikos strategija³, atnaujintoje tvaraus vystymosi strategijoje⁴, Geteborgo strategijoje⁵ ir Komisijos komunikate „Tvaresnė Europa geresniam pasauliui: Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategija“⁶.

2. ANGLIES REGLAMENTO TAIKYMO 2002–2006 M. REZULTATAI

Anglies reglamentas įsigaliojo 2002 m. liepos 24 d. Tačiau reglamento 14 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės gali teikti pagalbą nuo 2002 m. liepos 24 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. vadovaudamasi 1993 m. gruodžio 28 d. Sprendime Nr. 3632/93/EAPB, nustatančiame Bendrijos valstybės pagalbos anglių pramonei taisyklės (Sprendimas dėl anglies) nustatytomis taisyklėmis. Šia galimybe pasinaudojo visos valstybės narės, teikusios pagalbą tuo laikotarpiu⁷. Taigi Anglies reglamentas *de facto* pradėtas taikyti tik nuo 2003 m. sausio 1 d.

Valstybėms narėms, kurios įstojo į ES 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d., Komisija pradėjo taikyti Anglies reglamentą atitinkamai nuo 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d. Iki tol šių šalių konkurencijos priežiūros institucijos Anglies reglamento nuostatas taikė taip, kaip numatyta vadinamuosiuose Europos susitarimuose. Į šią ataskaitą Komisija įtraukė visą apie pasirengimo narystei laikotarpį turimą informaciją.

Prancūzijai nutraukus anglių gamybą 2004 m., šiuo metu EB yra 11 valstybių narių, gaminančių anglis, kurioms taikomas Anglies reglamentas⁸. Iš šalių kandidačių, kurioms taikomas Anglies reglamentas, anglis gamina Turkija ir buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija.

2.1. Valstybės pagalbos anglių pramonei naudojimui ir restruktūrizavimo proceso rezultatų apžvalga

2.1.1. Pagalba veiklai vykdyti ir investicijoms (Anglies reglamento 5 straipsnio 2 ir 3 dalys)

Valstybės narės galima suskirstyti į tris grupes: tos, kurios nesubsidijuoja veikiančių anglių kasyklų (Čekija, Prancūzija, Italija), valstybės narės, kurios teikia pagalbą investicijoms (Lenkija, Slovakija ir Jungtinė Karalystė), ir tos, kurios teikia pagalbą veiklai vykdyti (Bulgarija, Vokietija, Vengrija, Rumunija, Slovėnija, Ispanija).

Visiškas anglių kasybos subsidijavimo sustabdymas

Prancūzijoje paskutinė anglių kasykla uždaryta 2004 m. Prancūzija 2006 m. įgaliojo privačią įmonę, kuri negaus jokių subsidijų, pradėti kasybos darbus naujai atidarytoje anglių kasykloje

³ COM(2006) 105 galutinis.

⁴ 2006 m. birželio 9 d. priimtas Tarybos dokumentas 10117/06

⁵ Tarybos priimta Geteborge 2001 m. birželio 15-16 d.

⁶ COM(2001) 264 final.

⁷ Tai Ispanija (žr. sprendimus N 3/2002; C 17/2003), Prancūzija (žr. sprendimus N 551/2002), Vokietija (žr. sprendimą N 550/2002) ir Jungtinė Karalystė (žr. sprendimą N 740/2002).

⁸ Anglies reglamentas taikomas aukštos kokybės, vidutinės kokybės ir žemos kokybės A ir B kategorijos, pagal Jungtinių Tautų ekonomikos komisijos Europai tarptautinę anglių kodifikavimo sistemą, anglims; žr. Anglies reglamento 2 straipsnio a punktą. Reglamentas netaikomas žemos kokybės C kategorijos anglims. Anglis, kurioms taikomas Anglies reglamentas, gamina šios šalys: Bulgarija, Čekija, Vokietija, Vengrija, Italija, Lenkija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Ispanija ir Jungtinė Karalystė.

L'arc (Gardanne) regione. Čekija privatizavo anksčiau valstybei priklausiusias kasyklas ir nusprendė nebeteikti subsidijų. Dėl to labai sumažėjo kasybos apimtys ir užimtumas. Šiandien privatizuota kasybos įmonė OKD sėkmingai konkuruoja pasaulinėje rinkoje. Italijoje, Sardinijoje, veikia viena anglių kasykla – Komisijai nėra pranešta apie jai teikiamą valstybės pagalbą⁹.

Šiose trijose šalyse restruktūrizavimo procesas užbaigtas.

Pagalba investicijoms (Anglies reglamento 5 straipsnio 2 dalis)

Jungtinė Karalystė, Lenkija ir Slovakija apribojo subsidijas investicijoms pagal Anglies reglamento 5 straipsnio 2 dalį. Jungtinė Karalystė ir Slovakija visiškai privatizavo anksčiau valstybei priklausiusias kasyklas. Lenkijoje taip pat vyksta privatizavimo procesas. 1 lentelėje (žr. SEC (2007) 602) nurodyta bendra Komisijos patvirtintos pagalbos investicijoms suma.

Anglių kasybos pramonės restruktūrizavimo procesas šiose šalyse užbaigtas, t. y. visos kasyklos, kurių veikla buvo nerentabili, iš rinkos išnyko. Tačiau šios valstybės narės nusprendė, kad įgyvendindamos bendrą energijos strategiją, jos norėtų išlaikyti rinkoje tas anglių kasyklas, kurios turi kokių nors perspektyvų patikimai vykdyti veiklą negaudamos pagalbos veiklai vykdyti.

Pagalba veiklai vykdyti (Anglies reglamento 5 straipsnio 3 dalis)

Bulgarija, Vokietija, Vengrija, Rumunija ir Ispanija nusprendė tęsti pagalbos veiklai vykdyti programas. Nėra tikėtina, kad šių šalių kasybos pramonė galėtų išgyventi negaudama tokios pagalbos veiklai vykdyti. Atrodo, kad restruktūrizavimo procesas nebuvo labai sėkmingas, nes gamybos išlaidos nedaug sumažėjo arba padidėjo¹⁰. Panašu, kad šiose šalyse jau pasiekta viršutinė anglių kasybos efektyvumo riba. Gamybos išlaidos vis dar yra labai didelės, palyginti su pasauline anglių kaina (2 lentelė, remiantis 2006 m. duomenimis¹¹, žr. SEC (2007) 602).

Antrąjį 2005 m. pusmetį importuotų anglių kaina siekė 60 EUR už anglių ekvivalento toną¹², o tai – mažiau nei pusė vidutinių Ispanijos, Vokietijos ir Vengrijos gamybos išlaidų. Taigi šios kasyklos struktūriškai nėra konkurencingos pasaulio rinkoje. 3 lentelėje (žr. SEC (2007) 602) nurodyta bendra Komisijos patvirtintos pagalbos veiklai vykdyti suma. Ispanijoje iš tokių anglių pagaminta elektros energija sudaro 4 % visos elektros energijos, Vokietijoje – 10 %, Vengrijoje – 0,1 %.

Vengrija planuoja 2014 m. nutraukti pagalbą veiklai vykdyti. Vokietija ketina tai padaryti 2018 m.

⁹ Tačiau šiuo metu Komisija nagrinėja skundą, kuriame teigiama, kad Italija teikia valstybės pagalbą tai anglių kasyklai.

¹⁰ Žr. sprendimą N 552/2005 dėl valstybės pagalbos Vokietijos anglių pramonei 2006 m.

¹¹ Bulgarija ir Rumunija ne vėliau kaip 2007 m. balandžio 30 d. turi pranešti Komisijai apie savųjų anglių išteklių naudojimo planus.

¹² Žr. Komisijos ataskaitą pagal 2003 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 405/2003 dėl akmens anglies, kurios kilmė trečiosios šalys, Bendrijos importo monitoringo, skelbiamą adresu http://ec.europa.eu/energy/coal/market_pricing/doc/price_post_2002/hard_coal_electricity_semester_2005_2_eur25.pdf.

2.1.2. Pagalba kasyklų uždarymui (Anglies reglamento 4 straipsnis) ir perimtiesms įsipareigojimams vykdyti (Anglies reglamento 7 straipsnis)

Anglies reglamente numatomos dvi skirtingos priemonės, kaip palengvinti pasaulio rinkoje nekonkurencingų kasyklų uždarymą: pagalba kasyklų uždarymui, t. y. pagalba, kuri padengia kasyklų veiklos nuostolius iki jų uždarymo, ir pagalba perimtiesms įsipareigojimams vykdyti, kuri padengia tam tikrus socialinius įsipareigojimus ir įsipareigojimus aplinkos apsaugos srityje, susijusius su anglių kasyba¹³.

Pagalba kasyklų uždarymui (Anglies reglamento 4 straipsnis)

Nepelningos kasyklos buvo uždaromos visose anglis gaminančiose valstybėse narėse, išskyrus Italiją, Vokietiją, Ispaniją ir Prancūziją teikė pagalbą kasyklų uždarymui pagal Anglies reglamento 4 straipsnį, siekdamas sušvelninti socialinius kasyklų uždarymo padarinius. Suteiktos pagalbos suma nurodyta 4 lentelėje (žr. SEC (2007) 602). 2003–2006 m. Prancūzijoje uždarytos dvi kasyklos, Vokietijoje – 2 kasyklos, Ispanijoje – 8 gamybos padaliniai, kuri taip pat įsipareigojo iki 2007 m. pabaigos uždaryti dar 9 kasyklas.¹⁴

Kasyklos per šį laikotarpį buvo uždaromos ir kitose valstybėse narėse. Vengrijoje uždarytos 2 kasyklos, Slovakijoje – 1, Lenkijoje – 3. Šių kasyklų uždarymui pagalba nebuvo teikiama.

Pagalba perimtiesms įsipareigojimams vykdyti (Anglies reglamento 7 straipsnis)

Čekijoje ir Prancūzijoje toliau suteikiamos subsidijos perimtiesms socialiniams įsipareigojimams ir įsipareigojimams, susijusiems su aplinkos apsauga, vykdyti. Tačiau neatrodo, kad vis dar veikiančioms kasybos įmonėms ši pagalba būtų naudinga.¹⁵

Kitos valstybės narės, išskyrus Italiją ir Vengriją, prisiėmė tam tikras ne tik uždarytų kasyklų, bet ir dar veikiančių kasyklų perimtas socialines ir aplinkos apsaugos išlaidas.¹⁶ 5 lentelėje (žr. SEC (2007) 602) nurodyta bendra perimtiesms įsipareigojimams įvykdyti patvirtintos pagalbos suma.

2.1.3. Kasybos apimties ir užimtumo pokyčiai

25 ES valstybėse narėse bendra kasybos apimtis ir bendras užimtumas kasybos sektoriuje 2003–2006 m. laikotarpiu sumažėjo. 6 lentelėje (kasybos apimtis 1998–2004 m., žr. SEC (2007) 602) ir 7 lentelėje (užimtumas kasybos sektoriuje 2004 m., žr. SEC (2007) 602) parodytos įvairių šalių tendencijos.

¹³ Anglies reglamento priedas.

¹⁴ Šiuo metu Komisija tikrina, ar šis įsipareigojimas vykdomas.

¹⁵ Pagal valstybės pagalbos taisykles nėra nustatyta vienoda praktika, kaip šie mokėjimai turi būti traktuojami. Čekijai Komisija leido teikti valstybės pagalbą įsipareigojimams, susijusiems su aplinkos apsauga, vykdyti (byla CZ 45 ir 110/2004). Ji nusprendė pradėti *ex officio* valstybės pagalbos perimtiesms socialiniams įsipareigojimams vykdyti tyrimą. Ši byla šiuo metu nagrinėjama.

¹⁶ Jos patvirtintos Komisijos sprendimais N 574/2004 (Lenkijai), N 27 ir 53/2005, N 419/2005, N 168/2005, NN 9/2006 ir N 387/2006 (Slovakijai), N 421/2003 ir N 321/2004 (Prancūzijai), N 746 ir N 474/2002, N 493/2003, N 320/2004, N 497/2004, N 552/2005 (Vokietijai), N 20/2003 (Jungtinei Karalystei) C 14/2004 (Ispanijai), ir (iki narystės dienos) Slovėnijos nacionalinės konkurencijos priežiūros institucijos.

2.2. Vietinių energijos šaltinių vaidmuo visų ES naudojamų energijos šaltinių derinyje ir anglių pramonei suteikiamų subsidijų poveikis energijos vidaus rinkai

2.2.1. Vietinių energijos šaltinių vaidmuo visų ES naudojamų energijos šaltinių derinyje

Iš pirminės energijos suvartojimo tendencijų sprendžiama, kad dažniausiai naudojamas įvairus kuras. Daugumoje valstybių narių svarbiausias pirminis kuras yra nafta, o po jos – gamtinės dujos. Tai matoma 1 schemoje (žr. SEC (2007) 602).

Vietinio iškastinio kuro naudojimo tendencijos valstybėse narėse labai skiriasi ir priklauso nuo geologinių sąlygų bei išteklių eksploatavimo laipsnio. Be anglių, gaminamos dujos (Danijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Nyderlanduose, Jungtinėje Karalystėje), nafta (Čekijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Jungtinėje Karalystėje), naftingieji skalūnai (Estijoje), durpės (keliose valstybėse narėse, ypač naudojamos Airijoje ir Suomijoje).

Elektros energijos gamybos srityje dauguma valstybių narių elektros energijai gaminti naudoja skirtingas kuro rūšis. Nors įvairios šalys naudoja skirtingas kuro rūšis, daugiausia naudojamos anglis, dujos, branduolinė ir elektros energija (žr. 2 schemą, SEC 920070 602). Anglis yra viena svarbiausių kuro rūšių, kuri naudojama 30 % elektros energijos pagaminti. Vienas trečdalis tokios elektros energijos¹⁷ pagaminama iš žemos kokybės C kategorijos anglių (*ortolignito*), kurių gamybai pagal Anglies reglamentą valstybės pagalba negali būti suteikiama. Kitas trečdalis elektros energijos pagaminamas naudojant vietines anglis, kurių gamybai valstybės pagalba pagal Anglies reglamentą gali būti teikiama. Likęs trečdalis pagaminamas iš importuotų anglių. Apie 45 % vietinių anglių, kurių gamybai pagal Anglies reglamentą gali būti teikiama valstybės pagalba, skirta pagalba veiklai vykdyti arba pagalba investicijoms. Kitaip tariant vietinės anglis, kurioms suteikiamos subsidijos, sudaro 4,5 % ES elektros energijos gamyboje sunaudojamo kuro.

Pastaraisiais metais 25 ES valstybėse narėse išaugo vietinių atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas – tai matoma 3 schemoje (žr. SEC (2007) 602). Atsinaujinantys energijos šaltiniai dabar sudaro apie 6 % viso energijos suvartojimo ir apie 16 % viso elektros energijos suvartojimo. Tikimasi, kad jų naudojimas dar padidės, kai valstybės narės įgyvendins elektros gamybos iš atsinaujinančių energijos šaltinių tikslus, nustatytus Direktyvoje 2001/77/EB dėl elektros, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, skatinimo elektros energijos vidaus rinkoje.¹⁸ 2007 m. sausio 10 d. Komisija priėmė „Atsinaujinančių energijos išteklių planą“,¹⁹ kuriame siūlo nustatyti privalomą tikslą, kad iki 2020 m. atsinaujinančių energijos šaltinių dalis visų naudojamų ES šaltinių derinyje sudarytų 20 %. Šį tikslą patvirtino Europos Vadovų Taryba 2007 m. kovo 8–9 d. vykusiame posėdyje.

2.2.2. Anglių pramonei suteikiamų subsidijų poveikis vidaus rinkai

Valstybės pagalba anglių pramonei gali paveikti tris skirtingų produktų rinkas: anglių, plieno ir elektros. Valstybės pagalba gali turėti pasekmių kasybos įrangos sektoriui bei ekologiškų technologijų sektoriui.

¹⁷ Tai sudaro 10 % visos elektros energijos gamybos apimties.

¹⁸ OL L 283, 2001 m. spalio 27 d., p.33

¹⁹ COM (2006) 848 galutinis.

Poveikis anglių rinkai

Gaunamų anglių kokybė labai skiriasi. Nuo kokybės priklauso ir mokama kaina bei naudojimo būdai. Todėl tikėtina, kad konkurencijos požiūriu būtina išskirti daugiau nei vieną anglių produktų rinką.²⁰ Geografinė šių produktų rinkų padėtis taip pat gali skirtis, nes aukštos ir vidutinės kokybės anglis galima lengvai transportuoti, jos paklausios pasaulinėje rinkoje, o dėl žemos kokybės anglių Komisija nustatė, kad gabenimo išlaidos riboja geografinę produktų rinką.²¹

Valstybės pagalba anglių pramonei daro poveikį anglių rinkoms, nes dėl valstybės teikiamos pagalbos, kuriai nesant tos įmonės ir kasyklos pasitrauktų iš verslo, jose vykdoma veikla. Tačiau panašu, kad ES rinkos iškraipymai ribojami todėl, kad daugiausiai anglių, kurioms teikiamos subsidijos ir kurioms taikomas Anglies reglamentas, sunaudojama nacionalinėje rinkoje. Savųjų anglių neeksportuoja jokia šalis – tik Lenkija ir, kiek mažiau, Čekija. Todėl sprendžiama, kad skirtingose valstybės narėse pagamintos anglys nesukelia didelės tiesioginės konkurencijos.²² Rengiant šią ataskaitą Komisijos surengtų konsultacijų metu gauti atsakymai patvirtina tokias šios analizės išvadas.

Kai kalbama apie žemos kokybės anglis, valstybės pagalbos poveikis yra nedidelis, kadangi žemos kokybės anglių gabenimo išlaidos yra didelės, o kasyklos konkuruoja labai menkai, nes didžiausią produkcijos dalį suvartoja netoliese esančios jėgainės.²³

Poveikis elektros energijos rinkai

Siekiant išvengti valstybės pagalbos pašalinio poveikio anglių pramonei elektros energijos rinkoje, Anglies reglamento 4 straipsnio e punkte įtrauktos apsaugos sąlygos.

Iš trijų aplinkos apsaugos NVO²⁴ atsakymų Komisijai, gautų konsultacijų metu, sprendžiama, kad anglims suteikiamos subsidijos iškreipė elektros energijos gamybos rinką anglių pramonės naudai. Atsakymuose nurodoma, kad „*energijos sektoriuje toli gražu nėra sukurtos vienodos veiklos sąlygoms visiems tiekimo šaltiniams. „Purvinosios“ energijos rūšims, pavyzdžiui, anglims ir branduolinei energijai, daugelį dešimtmečių teikiama valstybės pagalba – dažnai labai saugomose ir monopolistinėse rinkose*“.

²⁰ IV M.402 PowerGen/NRG Energy/Morrison Knudsen/Mibrag, Komisija padarė išvadą, kad būtų atskiros rudųjų anglių rinkos, žr. http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/decisions/m402_en.pdf byloje Komisija konstatavo, kad rudųjų anglių geografinė rinka yra regioninė (šioje byloje – Rytų Vokietija). Sprendime dėl valstybės pagalbos N 597/2004 dėl „Lignit Hodonín s.r.o.“ Komisija nustatė, kad vyksta tarptautinė prekyba lignitu, tačiau tik tarp kaimyninių šalių, ir tik nedideliais atstumais. Todėl geografinė rinka, ypatingais atvejais, galėtų būti regionas, kurio teritorija apimtų dvi ar daugiau valstybių narių.

²¹ Byloje Komisija konstatavo, kad rudųjų anglių geografinė rinka yra regioninė (šioje byloje – Rytų Vokietija). Sprendime dėl valstybės pagalbos N 597/2004 dėl „Lignit Hodonín s.r.o.“ Komisija nustatė, kad vyksta tarptautinė prekyba lignitu, tačiau tik tarp kaimyninių šalių, ir tik nedideliais atstumais. Todėl geografinė rinka, ypatingais atvejais, galėtų būti regionas, kurio teritorija apimtų dvi ar daugiau valstybių narių.

²² Vienintelis tokios konkurencijos atvejis yra aktualus Vokietijai, kuri vietoj dalies vietinių anglių naudoja iš Lenkijos ir Čekijos importuojamas anglis.

²³ Žr. IV M.402 ir N 597/2004 dėl „Lignit Hodonín s.r.o.“.

²⁴ Europos aplinkos apsaugos biuras, „Climate Action Network“ ir „Greenpeace“.

„Europe Economics“ Komisijos užsakymu parengė studiją, kurioje išsamiai analizavo šį klausimą ir priėjo išvadą, kad valstybės pagalba anglių pramonei turi įtakos tik apsirūpinimui anglimis, t. y. sprendimui pirkti šalyje pagamintas arba importuotas anglis. Rengiant studiją negauta duomenų, kad valstybės pagalba anglių sektoriui turėtų įtakos visoms energijos rūšims, t. y. anglių sunaudojimui elektrai gaminti. Tokią poziciją patvirtina konsultacijų metu su suinteresuotomis šalimis EURELECTRIC pateiktas atsakymas.

Komisija mano, kad kartu taikant reglamento 4 straipsnio c dalį ir 4 straipsnio e dalį turėtų būti įmanoma išvengti anglių pramonei teikiamų subsidijų poveikio elektros energijos rinkai.²⁵

Tačiau Komisija pažymi, kad valstybės pagalba anglių pramonei gali turėti įtakos elektros vidaus rinkai, ypač priimant sprendimus dėl naujų jėgainių, kuriose energija gaunama deginant anglis. Investuotojui užtikrinus, jog artimoje ateityje vietinės kasyklos galės gaminti anglis naudodamosi valstybės pagalba, investuotojas naują jėgainę statys netoli nuo tos kasyklos, kad sumažintų transportavimo išlaidas. Tačiau jei valstybės pagalba vietinei nekonkurencingai produkcijai nėra užtikrinama, siekiant sumažinti importuojamų anglių transportavimo išlaidas, jėgainė galėtų būti statoma netoli vidaus vandens kelių.

Poveikis kokso gamybos ir plieno rinkoms

Reglamento 4 straipsnio e punkto apsaugos sąlygos taip pat taikomos ir kokso gamybos bei plieno rinkoms. Suinteresuotosios šalys ir valstybės narės nepateikė pastabų dėl galimo konkurencijos iškreipimo šiose rinkose.

2.3. Problemos, kurios iškilo Komisijai taikant Anglies reglamentą

Taikant šiuo metu galiojančias valstybės pagalbos anglių pramonei taisykles, Komisijai iškilo 5 pagrindinės problemos: draudimo iškraipyti kainas kontrolė (Anglies reglamento 4 straipsnio c punktas), anglis, kurioms taikomas, ir anglis, kurioms netaikomas Anglies reglamentas, gamybos išlaidų mažinimas, Anglies reglamento priede nurodytos pagalbos perimtiems įsipareigojimams vykdyti kontrolė ir kasyklų uždarymo kontrolė.

2.3.1. Anglies reglamento 4 straipsnio c punkto nuostatų laikymosi kontrolė

Anglies reglamento 4 straipsnio c punkte nurodoma: *„paramos suma tonos anglių atitikmeniui negali lemti Bendrijos anglies kainos, įskaitant pristatymo kainą, sumažėjimo tiek, kad ji taptų mažesne už trečiųjų šalių panašios kokybės anglies kainą“*. Ar šio straipsnio laikomasi, sunku patikrinti ypač šiais dviem atvejais:

Integruotosios kasybos ir elektros energijos gamybos įmonės. Kai kuriose valstybėse narėse²⁶ anglių kasyklos ir jėgainės sudaro integruotosios įmonės dalį. Tokiu atveju anglių kaina nustatoma kaip įmonės vidaus operacijos elementas, kurį dėl jo pobūdžio sunku kontroliuoti iš išorės. Komisija šią problemą kiek įmanoma sprendė ir nuodugniai analizavo atitinkamus konkrečius atvejus.

Nėra pasaulinės rinkos kainos. Pasaulinėje rinkoje žemos kokybės anglis nekotiruojamos, nes jomis praktiškai neprekiuojama: pirmiau aiškinta, kad dėl didelių transportavimo išlaidų ir mažo kaloringumo žemos kokybės anglis turi būti suvartotos netoli esančiose gamybos

²⁵ Klausimas taip pat aptariamas 2.3.1 punkte toliau.

²⁶ Pavyzdžiui: Vokietijoje, Lenkijoje, Ispanijoje ir Vengrijoje.

vietose. Šiais atvejais Komisija patikrino, ar kainos skaičiavimo metodai buvo pagrįsti ir neiškraipė konkurencijos elektros gamybos rinkoje.²⁷

2.3.2. Anglys, kurioms taikomas, ir anglis, kurioms netaikomas Anglies reglamentas

Pagal Anglies reglamento 2 straipsnio a punktą šis reglamentas taikomas tik aukštos kokybės, vidutinės kokybės ir žemos kokybės A ir B kategorijos, pagal Jungtinių Tautų ekonomikos komisijos Europai tarptautinę anglių kodifikavimo sistemą, anglims, o žemos kokybės C kategorijos anglims ir kitam kietajam iškastiniam vietiniam kurui, pavyzdžiui, naftingiesiems skalūnams, dervingajam smėliui ir durpėms, netaikomas. Visoms pastarosioms medžiagoms taikomos bendrosios valstybės pagalbos taisyklės.

Komisija EAPB valstybėms narėms anglių kokybę nustatė 1986 m. spalio 11 d. Komunikate dėl sąvokų „anglis“ ir „lignitas“, minimų EAPB sutarties I priede, išaiškinimo²⁸. Anglies reglamente buvo remiamasi prielaida, kad skirtumai tarp anglies ir lignito atitinka naująjį skirstymą į žemos kokybės B kategorijos ir žemos kokybės C kategorijos anglis. EB valstybių narių, kurios nebuvo EAPB narės, atveju priimdama sprendimus, Komisija pripažino geologinę analizę, kurią atliko tų valstybių narių akredituotos laboratorijos ir nustatė, kad Vengrijos „Márkushegy“ ir Slovakijos „Bana Dolina“ bei „Hornonitrianske bane Prievidza“ kasyklos išgauna žemos kokybės B kategorijos anglis, o Čekijos kasykla „Lignit Hodonín“ – žemos kokybės C kategorijos anglis.²⁹

2.3.3. Gamybos išlaidų mažinimas

Sprendime dėl anglies buvo numatyta, kad bet kuri pagalbą veiklai plėtoti gaunanti kasykloje turi būti pastebima „gamybos išlaidų mažinimo tendencija“. Ši sąlyga į Anglies reglamentą nebuvo perkelta. Komisijai priimant sprendimą N 552/2005 dėl valstybės pagalbos Vokietijos anglių pramonei, 2006 m. iškilo klausimas, ar pagal Reglamentą ji turėjo leisti teikti pagalbą veiklai plėtoti neatsižvelgdama į gamybos išlaidas, t. y. taip pat ir tada, kai gamybos išlaidos auga. Komisija padarė išvadą, kad dėl valstybės pagalbos pagal Anglies reglamento 5 straipsnio 3 dalį besikreipiančios įmonės iš esmės turi siekti mažinti savo gamybos išlaidas.

2.3.4. Priede nurodyti pagalbos teikimo atvejai

Reglamento priede nurodyti atvejai, kada valstybės pagalba gali būti teikiama perimties išipareigojimams vykdyti. *Išlaidos, kurioms pagal Anglies reglamento priedą galima teikti valstybės pagalbą, kartais neturi jokios sąsajos arba turi netiesioginę sąsają su anglių pramonės restruktūrizavimu.* Be to, kai kurie punktai yra labai neaiškūs.³⁰ *Todėl gali būti, kad pagalba bus skirta kai kurių įmonių išlaidoms padengti, bet neskatins tų įmonių vykdyti restruktūrizavimo. Šiuo atžvilgiu taip pat reikėtų pažymėti, kad kitaip nei pagalbai pagal 4 ir 5 straipsnį, pagalbai pagal 7 straipsnį didžiausia galima finansinė riba nenustatoma ir nereikalaujama, kad ji būtų proporcingai mažėjanti.*

²⁷ Žr. sprendimą N 92/2005 dėl valstybės pagalbos Vengrijos anglių pramonei ir sprendimą N 320/2004 dėl valstybės pagalbos Vokietijos anglių pramonei.

²⁸ OL C 254, 1986 m. spalio 11 d., p. 2.

²⁹ Žr. Sprendimą N 92/2005 dėl valstybės pagalbos Vengrijos anglių pramonei (dėl Vengrijos); žr. sprendimus N 27 ir N 53/2005 dėl valstybės pagalbos Slovakijos anglių pramonei ir sprendimą NN 9/2006 dėl valstybės pagalbos „Bana Dolina“ kasyklai (dėl Slovakijos); žr. sprendimą N N 597/2004 dėl „Lignit Hodonín s.r.o.“ (dėl Čekijos).

³⁰ Pavyzdžiui, pagal 1 punkto f papunktį valstybei leidžiama atlyginti visas „likutines sąnaudas, susidariusias dėl administracinių, teisinių ar mokesčių nuostatų“.

2.3.5. Kasyklų uždarymo kontrolė

Komisijai iškilo problema – Ispanija nesilaikė savo įsipareigojimo uždaryti kasyklas, kurioms buvo suteikta valstybės pagalba pagal Anglies reglamento 4 straipsnį. Savo sprendime C 14/04 *dėl Ispanijos anglių pramonės restruktūrizavimo plano ir valstybės pagalbos 2003–2005 m.* Komisija išsamiai paaiškino šias problemas.³¹ Komisija ir toliau atidžiai stebės šią situaciją.

3. BŪTINYBĖ IŠ DALIES KEISTI ANGLIES REGLAMENTĄ

Pagal Anglies reglamento 13 straipsnio 1 dalį, 9 ir 23 konstatuojamąsias dalis Komisija vertina, ar dėl anglių rinkos pokyčių ir (arba) socialinių ir regioninių anglių kasybos padarinių iki 2008 m. sausio 1 d. bus reikalingi Anglies reglamento pakeitimai.

3.1 Anglių rinkos pokyčiai ir bendras energijos saugumas

2003–2006 m. anglių kainos pasaulinėje rinkoje³² labai svyravo. Tačiau jos buvo stabilesnės nei naftos ir gamtinių dujų kainos. Pagrindinė kainų pokyčio priežastis – ryškus anglių paklausos padidėjimas, taip pat riboti anglių kasyklų ir vežimo pajėgumai. Paklausos augimą daugiausia lėmė didelė anglių paklausa Kinijoje ir Indijoje. Be to, dėl didelių gamtinių dujų kainų jėgainės, kuriose energija gaunama deginant anglis, tapo konkurencingesnės nei anksčiau ir todėl paklausa taip pat galėjo padėti.

Produkcijos ir transportavimo pajėgumai yra riboti dėl to, kad investicijų į naujas kasyklas ir transporto išteklius poveikis pajaučiamas tik po vieno ar kelių metų. Todėl šie pajėgumai prie paklausos tendencijų pokyčių prisitaiko palyginti lėtai.

Be to, Europos Sąjungos energijos tiekimo saugumui po Rusijos ir Ukrainos ginčo dėl dujų 2006 m. pradžioje bei Rusijos ir Baltarusijos ginčo dėl dujų 2007 m. pradžioje darbotvarkėje skiriama daug dėmesio. Iš esmės akivaizdu, kad 2007 m. daug geriau nei 2003 m. suprantama energijos saugumo svarba. Tačiau problemos daugiausia yra susijusios su nafta ir gamtinėmis dujomis. Pasaulinė anglių rinka, regis, veikia veiksmingai, apie tai galima spręsti ir iš anglių gamybos padidėjimo, kurio priežastis – išaugusi paklausa Indijoje ir Kinijoje. Europos anglių importo saugumo padėtis šiuo metu nelabai skiriasi nuo buvusios 2003 m.

Pasaulinės anglių rinkos pokyčiai yra svarbūs Europos anglių kasyklų ekonominiam gyvybingumui. Daugelio Čekijos, Lenkijos, Jungtinės Karalystės ir Italijos kasyklų veikla yra pelninga, nuo 2005 m. laikantis palyginti didelėms anglių kainoms, tačiau, jeigu anglių kainos sumažėtų iki amžiaus pradžioje buvusio lygio, kasyklos neišsilaikytų.

3.2. Socialiniai ir regioniniai kasybos padariniai

Nė viename suinteresuotųjų šalių arba valstybių narių pateiktame atsakyme nebuvo nurodyta, kad anglių kasybos sektoriuje įvyko kokių nors svarbių socialinių ir regioninių pokyčių. Nepaisant to, Vokietija, Ispanija ir keletas suinteresuotųjų šalių, su kuriomis buvo

³¹ Žr. sprendimą C 14/04 dėl Ispanijos anglių pramonės restruktūrizavimo plano ir valstybės pagalbos 2003–2005 m.

³² Pasaulinė rinka yra susiformavusi tik aukštos ir vidutinės kokybės anglimis, žemos kokybės anglys visuomet suvartojamos netoli jos gamybos vietos.

konsultuojamasi, siūlo pratęsti valstybės pagalbą veiklos apimtims mažinti pagal Reglamento 4 straipsnį iki 2010 m. Baiminamasi, kad kitu atveju gali būti sunkiau mažinti gamybos pajėgumus.

Komisija jau patvirtino visų valstybių narių anglių išteklių naudojimo ir kasyklų uždarymo planus iki 2010 m.³³, išskyrus Ispanijos ir Rumunijos, kurių pranešimai dar nagrinėjami. Juos tvirtinant tai, kad nuo 2008 m. pagalba pagal 4 straipsnį bus mažinama, ypatingų sunkumų nesukėlė. Be uždarytų kasyklų, nurodytų 2.1.2 punkte, Vokietija ketina iki 2010 m. uždaryti dar dvi kasyklas, o Slovakija 2007 m. planuoja uždaryti dar vieną kasyklą, Ispanijos kasyklų uždarymo planus šiuo metu svarsto Komisija. Priešingai informacijai, pateiktai anksčiau minėtuose atsakymuose, Komisija, analizuodama šiuos kasyklų uždarymo planus, neatkreipė dėmesio, jog reiktų pratęsti pagalbą pagal 4 straipsnį, nes visą valstybės pagalbą, kuri yra reikalinga kasykloms uždaryti, galima patvirtinti pagal Anglies reglamento 5 ir 7 straipsnį.

Be to, praktinis bet kokio pakeitimo 2008–2010 m. poveikis būtų labai nedidelis. Komisija jau patvirtino Vokietijos, Vengrijos, Lenkijos, Jungtinės Karalystės ir Slovakijos anglių išteklių naudojimo planus. Šiuo metu atliekamas Ispanijos ir Rumunijos planų vertinimas. Šios šalys teikia daugiausia valstybės pagalbos anglių pramonei. Siekdama pakeisti šiuose planuose numatytą valstybės pagalbą, Komisija turėtų siūlyti šioms valstybėms narėms tam tikras priemones, pagal 17 straipsnį ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 659/1999, nustatantį išsamias EB Sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles.³⁴ Tam Komisija ir atitinkamos valstybės narės turėtų skirti nemažai administracinių išteklių.

3.3. Išvada

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, Komisija mano, kad nebūtina siūlyti iš dalies keisti Anglies reglamentą. Komisija prašo, kad Parlamentas, Taryba, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, Regionų komitetas ir visos suinteresuotosios šalys pareikštų savo nuomonę dėl šios ataskaitos.

³³ Bulgarija pranešimo apie savo anglių išteklių naudojimo ir kasyklų uždarymo planą nepateikė.

³⁴ OL L 83, 1999 m. kovo 27 d., p. 1.